

ΑΥΤ

ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΜΝΗΜΟΣΥΝΟΣ
ΕΙΣ
ΧΡΗΣΤΑΚΗΝ ΖΩΓΡΑΦΟΝ

ΜΕΓΑΝ ΕΥΕΡΤΕΤΗΝ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΥΠΟ
Μ. ΑΥΘΕΝΤΟΠΟΥΛΟΥ Δ. Φ.

ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ ΣΧΟΛΗΣ

ΑΔΕΛΦΜΙΑ — ΑΘΗΝΑΝ

(Ανατύπωσις ἐκ τοῦ ΚΖ' τόμου τοῦ περιοδικοῦ τοῦ
Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου).

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ
Τύποις ΑΔΕΛΦΩΝ ΓΕΡΑΡΔΩΝ, Κιουτσούκ Χενδέκ, 29, 31.

1900

3191

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΜΝΗΜΟΣΥΝΟΣ

ΕΙΣ

ΧΡΗΣΤΑΚΗΝ ΖΩΓΡΑΦΟΝ

ΜΕΓΑΝ ΕΥΕΡΓΕΤΗΝ

ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΥΠΟ

Μ. ΑΥΘΕΝΤΟΠΟΥΛΟΥ Δ. Φ.

ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΣΟΦΙΑΣ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

(Ανατύπωσις ἐκ τοῦ ΚΖ' τόμου τοῦ περιοδικοῦ τοῦ
Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου).

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

Τύποις ΑΔΕΛΦΩΝ ΓΕΡΑΡΩΝ, Κιουτσούκ Χενδέκ, 29, 31

1900

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΜΝΗΜΟΣΥΝΟΣ

ΕΙΣ

ΧΡΗΣΤΑΚΗΝ ΖΩΓΡΑΦΟΝ¹

ΜΕΓΑΝ ΕΓΕΡΓΕΤΗΝ

ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Γίγαντα τῆς παρ' Ἑλλήνων ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας καταδέχεται μετὰ μικρὸν ἐκ τῆς ξένης εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς ἢ βασιλῆς τῶν πόλεων, ἢ δὲ γλῶσση τοῦ ἐπιόντος ἕαρος θὰ καλύψῃ τὸ σεπτὸν παρ' ἡμῖν μνημα ἀνδρός, ὅστις ζῶν πλείονα τοῦ ἐνός ἤγειρε τῆς ἐθνικῆς αὐτοῦ φιλοτιμίας μνημεῖα. Τοιοῦτον καὶ ὁ Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος ἴδρυμα ἐτέλεσε χθὲς μνημόσυνον ὑπὲρ τοῦ γενναιοτά-

1. Μετεβλήθη ἐν τισιν ὁ ἐπιμνημόσυνος οὗτος λόγος, δημοσιευόμενος ἄλλως ἢ ὡς ἀπηγγέλη.

του τῶν ἰδρυτῶν καὶ μεγίστου τῶν εὐεργετῶν αὐτοῦ, παρέχεται δ' ἡμῖν σήμερον ἀφορμὴ νὰ ἐκπληρώσωμεν τὴν τιμητικὴν τοῦ ἐγκωμίου ἐντολὴν ἐκτιμῶντες γενικώτερον μὲν τὰς σπανίας τοῦ μεταστάντος ἀρετάς, ἰδιαιτέρως δὲ τὴν διὰ τοῦ σωματείου τούτου δρᾶσιν τοῦ

ΧΡΗΣΤΑΚΗ ΖΩΓΡΑΦΟΥ.

Ὄνομα, πληροῦν πᾶσαν ἑλληνικὴν καρδίαν, δὲν χρήζει ἐπαίνων πομπωδῶν, ἀπέριττος δὲ τούναντίον καὶ εὐλαβὴς αὐτοῦ μνεῖα ἐν τελετῇ σεινή, ἢ ἀπετέλει τὸν μόνον πρόποντα χαρακτηρισμὸν ἀνδρὸς ἀρχαίου τοῦ ἥθους καὶ μεγαλοφυῶς τὴν προαίρεσιν. Οἱ κοῖνοι τῶν ἀνθρώπων ἔχουσι πολλάκις τὸ τέρμα θορυβωδέστερον ἀσπῆμου βίου, τῶν οἰκείων δὲ φυσικὴ συμπάθεια καὶ τῆς κοινωνίας ἕξις παραδεδομένη αἰτιολογοῦσι καὶ πανδήμους ἐνίοτε παρ' ἡμῖν κηδείας· ἀλλ' οἱ συνδέσαντες τὴν βιοτικὴν δραστηριότητα πρὸς τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ Γένους ἀξιοῦνται τῶν κοινῶν εὐλογιῶν καὶ μακρὰν τοῦ πατρῖου ἐδάφους ζῶντες καὶ ἐν τῇ ξένη κλείοντες τοὺς ὀφθαλμοὺς.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ ὀδύνη ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τῶν

εὐαρίθμων πλέον παρ' ἡμῖν ἀνδρῶν, οἵτινες φέρουσιν ἐπαξίως τὸ ἐπώνυμον ἐθνικοῦ εὐεργέτου, ἀπολείπεται πολὺ τοῦ ἄλλου, ὅπερ ἐμποιεῖ ἢ συναίσθησις τοῦ δυσαναπληρώτου κενοῦ, τοῦ καταλειπομένου ἐκάστοτε διὰ τῆς ἐκλείψεως καὶ τῶν τελευταίων τοιούτων, ἐπιτακτικῶς ἐπιβάλλεται ἡμῖν ἢ κριτικῆ ἐπισκόπησις τοῦ ὅλου ἔργου τοῦ Χρηστάκη Ζωγράφου καὶ τῆς συναφοῦς πάντοτε πρὸς τὸν ἡμέτερον Σύλλογον ἐκπληρωσέως τοῦ προορισμοῦ, ὃν ἔταξεν ἑαυτῷ ὁ ἀειδύναμος ἀνὴρ.

Ἡν γράφει καθ' ὃν τὴν ἡμετέραν ἐνταύθα κοινῶνιαν διέπνεεν αὔρα φιλομουσίης ἀγνῆς, εἶχε δὲ ἢ ἐπιστήμη ὑπερφάνους καὶ σεμνοῦς ἱεροφάντας, καὶ τὸ πενιχρὸν τοῦ λογίου σπουδαστήριον καθίστατο ἀπρομελετήτως τὸ κοινὸν συνεντευκτήριον τῶν πλουσίων καὶ τῶν πεπαιδευμένων. Τὴν θύραν τοῦ πλουσίου δὲν ἔκρουεν ὁ λόγιος ποτέ, διότι εὔρισκεν αὐτὴν πάντοτε ἀνοικτὴν διὰ τὰς κοινὰς ἀνάγκας, συχνότατα δὲ ὁ πλούσιος ἔκρουε τὴν θύραν τοῦ λογίου διαπυθνόμενος ποίαν ἐκ τῶν χαινουσῶν τοῦ Γένους πληγῶν νὰ ἐπουλώσῃ πρῶτην.

Καὶ οὕτως εἶχε συναρθῆ μεταξύ ἡγέτιδος

καὶ λογίας τάξεως ἀλληλεγγύη τις γονιμω-
 τάτη εἰς ἔργα κοινωφελῆ, τὰ φωτεινὰ δὲ ση-
 μεῖα τῆς διαβάσεως τοιαύτης συνωρίδος ἐκ-
 λάμπουσι μέχρις ἡμῶν ὡς μετέωρα μακαρίου
 φωτὸς ἐν τῷ ζόφῳ τῆς συγχρόνου παρακμῆς
 καὶ νάρκης. Ἄνδρες, ἀδρότάτην ἔχοντες παί-
 δευσιν, σοφοὶ ὄντως καὶ μεγαλοπράγμονες,
 ἠρμήνευον πρὸς Κροίσους φλεγομένους ἐξ ἀγά-
 πης πρὸς τὰ γράμματα—καθ' ἣν ἡ ἐποχὴ
 ἐκείνη ἀπέδιδεν εἰς τὴν γοήτιδα ἔκφρασιν λα-
 τρείαν—ἠρμήνευσεν τὰς ἀληθινὰς τοῦ Γένους
 ἀνάγκας, καὶ τὰ φημι τῶν λογίων ἦσαν
 θέσφατα διὰ τοὺς πλουσίους, καὶ ἡ γνώμη τῶν
 ἐπαϊόντων ἀπέτελει τὸ πρόγραμμα τῆς δρά-
 σεως ἀνδρῶν ἐπὶ φιλοτιμίᾳ ἴση καὶ τῷ πλούτῳ
 ὑπερεχόντων. Ποῦ νῦν ἡ ἀμιλλα ἐκείνη ἡ εὐ-
 γενής τῶν ὁμογενῶν ὑπὲρ ἐφχρημογῆς ἀρχῶν,
 τὰς ὁποίας ἐνεπνέοντο ἐκ τῆς μελέτης αὐτῶν
 τῶν ἐλλείψεων τῆς ἡμετέρας κοινωνίας; Ὅσοι
 αὐτῶν πονοῦσι σήμερον τὴν πρὸς ἐκφυλισμὸν
 τείνουσαν κατάστασιν τῆς νεοτεύκτου ἡμῶν
 κοινωνίας ἀριθμοῦνται ἐπὶ τῶν δακτύλων, τη-
 ρηταὶ δὲ οὗτοι παραδόσεων ἱερῶν δυσκολεύον-
 ται εἰς τὴν εὕρεσιν συνεργατῶν, εἰς οὓς νά

μεταδώσωσι τὸ πῦρ τῆς προγονικῆς φιλοτιμίας. Εἰ δέ που καὶ λόγιοι, ἔχοντες βαθεῖαν συναίσθησιν τῆς ἰδίας ἀποστολῆς, ἤθελον τολμήσῃ καὶ δι' ἔμφρονος ἔτι σιωπῆς νὰ ὑποδηλώσωσιν ἀποδοκιμασίαν πρὸς τὰ συμβαίνοντα, παραγκωνίζονται καὶ οὗτοι θάττον ἢ βραδύτερον σκαιῶς ὡς πεφωτισμένοι μάρτυρες παντοίας ἐν πᾶσιν ἀνεπαρκειάς. Καὶ οὕτω ἀντὶ πεπνυμένων, ὡς ἄλλοτε, δημιουργῶν ἀναθρώσκουσι νῦν ἐκ τοῦ μέσου ἡμῶν αὐτοσχέδιοι μεταρρυθμισταί, καὶ αἱ φωνασκίαι τῶν τριόδων ἀπεψιλοῦνται εἰς δόγματα ἀναμορφωτικά, καὶ ἡ φιλοπροσώπια καθιερώθη ὡς ἡ πανάκεια παντὸς πλέον κοινωνικοῦ νοσήματος.

Ἡ προμηθὴς ὅμως τῆς μακαρίας ἐκείνης περιόδου ἐνέργεια ἀπέβλεπεν εὐθὺ εἰς τὴν πλήρωσιν τῶν μᾶλλον ἐπειγουσῶν ἀναγκῶν, καὶ ἐπειδὴ ἔστερεῖτο τέως ἡ πρωτεύουσα ἐντευκτηρίου κοινοῦ τῶν λογίων, δι' οὗ νὰ συνάπτηται ἡ κοινωνία πρὸς τε τὰ παιδευτήρια καὶ τὰ ἄλλα πνευματικὰ φυτώρια, τὴν πρωτίστην ταύτην ἀνάγκην τοιοῦτου κατιδόντες οἱ ἀμφὶ τὸν ἀείμνηστον Βασιάδην εὔρον ὁμοθύμους τελεσιουργοὺς πάντας τοὺς

εὐποροῦντας ὁμογενεῖς. Τότε πρώτην φοράν εἶδεν ἡ νεωτέρα ἑλληνικὴ κοινωνία τὸ ὄντως ἔκλαμπρον θέαμα ἀμιλλῆς εὐγενοῦς ἀνδρῶν εὐγενῶν, οἵτινες, σφίγγοντες ἀλλήλων τὰς χεῖρας, προέβαινον οὕτω συνησπισμένοι ἐν βουλῇ μιᾷ καὶ προαιρέσει ὁμοίᾳ εἰς τὴν δημιουργίαν καὶ συντήρησιν συλλόγων, παιδευτηρίων, διαγωνισμάτων καὶ ἄλλων συναρῶν πρὸς τὰς προσπιπτούσας χρεῖας ἔργων. Κορυφαὶ σεπταί, ἀείποτε ὑπεροχῆς ἐν τῇ εὐποιίᾳ ὀρεγόμενοι, Ζαρίφης, Στεφάνοβιχ καὶ Ζωγράφος ἐπεκρότησαν πρώτοι καὶ ἐδαπάνησαν οὐ μόνον ὑπὲρ τῆς ἰδρύσεως τοῦ κέντρου τούτου, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν προαγωγὴν παντός ὅ,τι ἐξεπορεύθη ἐμπνευσθὲν καὶ νομοθετηθὲν ἐν τῷ Ἀρείῳ τούτῳ Πάγῳ τῆς καθ' ἡμᾶς κοινοπραγίας.

Μεγαλοπρεπέστατος ὁ μὲν καὶ ἀφειδῆς ὅσον οὐδεὶς, αὐτὸ τοῦτα κλέπτων ἑαυτὸν ἵνα ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς κοινὰς ἀνάγκας, διῆλθε τὸν βίον εὐεργετῶν μέχρι τελευταίας πνοῆς· σιωπηλὸς ὁ δέ, καὶ μόνος αὐτὸς μετὰ τοῦ Θεοῦ μάρτυς τῶν ἰδίων ἀγαθοεργιῶν, ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμοὺς χωρὶς ἴσως νὰ ἴδῃ καὶ πάντα ὅσα

ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ ἔπραξε· σκοπίμως δὲ ἰδίᾳ δρών ὁ αἰμίμηστος Ζωγράφος ἠνύνησε τὸ ἔδρυμα τοῦτο ὑπὲρ πάντα ἄλλον τῶν ἐν Μούσαις συναδέλφων αὐτοῦ καὶ διὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου ἐπέτελεσε τὰ γενναϊότατα καὶ ἀποτελεσματικώτατα τῶν ἐχυτοῦ βουλευμάτων.

Τὸ πρῶτον τῶν μεγάλων αὐτοῦ ἀγωνοθετημάτων ὑπῆρξε τὸ Ζωγράφειον Διαγώνισμα. Διὰ τούτου ἐθεμελίωσεν ὁ αἰμίμηστος χορηγὸς τὴν σκοπιμωτάτην ἀναμφιβόλως ἀποπειραν πρὸς ἐμπέδωσιν τῆς σωτηρίας ἐκείνης γλώσσης, ὅτι ὁ τεκτικὸς πλοῦτος τῶν ζώντων τοῦ ζώντος ἑλληνικοῦ λαοῦ ἰδιωμάτων ὀφείλει καὶ ἐπαρκεῖ ν' ἀποτελέσῃ ὡς εὐρυτάτην τὴν βᾶσιν τῆς νέας ἡμῶν γλώσσης, ἣτις λέγεται νέα μόνον καὶ μόνον διότι εἶνε πρόσφατον ἱστορικὸν κατάντημα τῆς παλαιᾶς, καὶ οὐχὶ διότι ὁ κάλαμος καὶ ἡ διδασκαλία συγγραφέων καὶ λογίων δευτερευούσης πάντοτε ἀξίας ἀπετύπωσαν εἰς αὐτὴν ἄλλοτε μὲν εὐαρμόστως, ἄλλοτε δὲ καὶ τὸ πλεῖστον βιαίως τὴν σφραγίδα ἐφημέρου περὶ τοὺς τύπους καινουργίας. Ἐὰν ἡ καινοφανὴς αὕτη μορφή εὐα-

ρεστή ἔτι εἰς καινόςπουδον ὡς ἐκ τῆς ἡλικίας κοινωνίαν, οὐδένα πλέον ἐκπλήττει τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦτο σύμπτωμα, μετὰ τὴν πάροδον ὅμως τῆς πρώτης ἐκείνης καὶ κρίσιμου πρὸς ἀρχαϊσμὸν ὁρμῆς ἐτράπημεν προφανῶς καὶ εὐτυχῶς—οὐχὶ μὲν ἔτι τὴν μέσην, ἀλλ' ὅπως οὖν εὐθυτέραν ὁδὸν, χωρὶς μάλιστα ἢ φυσικῶς ἐπελθοῦσα πρὸς ἐντελῆ δημῶδη καὶ ιδιωματικὴν φράσιν ἀντίδρασις νὰ εὖρη πολλοὺς μιμητάς, ὧν τὰ πρότυπα ἐσάρωσεν ἀδυσώπητος ἡ θύελλα τῶν τελευταίων πολιτικῶν γεγονότων, ἱστορικὴ αὕτη δημιουργὸς φιλολογικῆς ἀσάσιας καὶ παντοίας ἄλλης περισυλλογῆς.

Περίεργον δὲ σύμπτωμα ἀντιφατικῆς ὅλων τῶν πραγμάτων τροπῆς ἀπετέλεσεν αὕτη τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ἢ ἐν τῷ γλωσσικῷ ζητήματι διὰ τοῦ Ζωγραφείου Διαγωνίσματος ἐργασία. Ἐνῶ δηλονότι παρ' ἡμῖν, ἐνταῦθα κυρίως, καὶ διὰ τῶν τοῦ Συλλόγου ἀντιπροσώπων ἐπεδιώκετο πρὸ εἰκοσιπενταετίας ἄκρατος τοῦ λόγου ἑλληνισμὸς, ἐτείνομεν δὲ μικροὶ καὶ μεγάλοι ν' ἀναστήσωμεν ἐκ νεκρῶν ἂν οὐχὶ τὴν ξενοφώντειον, ἀλλὰ τὴν πλου-

τάρχειον τούλάχιστον γλώσσαν, καὶ ὡς ἐκ
τούτου κατωρθώσαμεν πράγματι νὰ προσεγ-
γίσωμεν εἰς τὴν μιζοβάρβαρον τῆς βυζαντι-
νῆς παρακμῆς φράσιν, διὰ τῆς μεγαλοπρε-
ποῦς δεξιᾶς θυμοσόφου ἀγωνοθέτου ἐδεικνύετο
ἡμῖν τὸ διπλοῦν κάλλος ἀφ' ἐνὸς μὲν τοῦ πα-
λαιοῦ ἐλληνισμοῦ ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν ἐλλήνων
συγγραφέων, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ κάλλος τοῦ
συγχρόνου ἐν τοῖς συντρίμμασι τῶν ζώντων
μνημείων ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ,
ὡσεὶ ἐλέγετο εἰς ἡμᾶς σαφῶς, καὶ δι' ἡμῶν
εἰς ἅπαντας τοὺς λογίους, οὗτοι ὑπάρχουσι μὲν
πρῶτον ἀφθίτου εὐμαροφίας ἐν τῇ προγονικῇ
λογοτεχνίᾳ, ὑπάρχει δὲ καὶ ἐν τῷ στόματι
τοῦ ζῶντος λαοῦ ὄργανον πρόσφορον πρὸς
μελέτην ἐκείνων· πρὶν ὅμως συγκολληθῶσι
τὰ θρύμματα τοῦ προχείρου ἐργαλείου, δὲν
ἐπιτρέπεται νὰ προβῶμεν εἰς τὴν κατασκευὴν
ἄλλου εἰσβιάζοντες κατ' ἰδίαν ἕκαστος μέθο-
δον καὶ κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἰδίας ἕκαστος
ἐμπειροκαλίας ἀρχαιοπρεπεῖς δῆθεν τύπους
καὶ ἐκφορὰς εἰς λέξεις ἐπιτηδειοτάτας ἄλλως
πρὸς κοινὴν συνεννόησιν, τὸν μόνον σκοπὸν
τοῦ τε προφορικοῦ καὶ τοῦ γραπτοῦ λόγου.

Ὅτι βαθμηδὸν ἀνεστᾶλη ἡ ἀκκράσχετος ἐκείνη κλίσις πρὸς ἐπιδεικτικὴν στρέβλωσιν τοῦ τεχνητοῦ τῶν λογίων λεξιλογίου εἶνε φανερώτατον, τὴν μόρφωσιν ὁμῶς γλώσσης ἀξίας τοῦ ὀνόματος ἀπεκδέχεται βεβαίως τὸ ἔθνος ἐξ ἐργασιῶν συναρῶν πρὸς τὸ Ζωγράφειον Διαγώνισμα, καὶ μάλιστα ἐξ αὐτοῦ τούτου.

Ἡ ἐργασία αὕτη συντελεῖται ἀπὸ εἰκοσαετίας καὶ πλέον ἀπροσκόπτως. Καθ' ἕκαστον ἄλλοτε ἔτος, ἀπὸ τινος δὲ ἀνά διαιτίαν, συμφορεῖται ἐν τῷ Περιοδικῷ τοῦ Συλλόγου πολλή τιμος σειρά λεξιλογίων, παρρησιῶν καὶ ἀσμάτων δημοτικῶν, διὰ πάντων δὲ τούτων καταρτισθῆσεται βαθμηδὸν τὸ σύνολον τῶν διαλεκτικῶν τῆς γλώσσης φάσεων, δι' ὧν ὑπὸ τε λογοτεχνικὴν καὶ ἐθνολογικὴν ἔποψιν πολλὰ ὠφεληθήσεται ὁ ἑλληνισμός. Τὰ θρύμματα τοῦ μεγάλου γλωσσικοῦ οἰκοδομήματος θὰ συναρμολογηθῶσιν ἡμέραν τινὰ καὶ θὰ ἀποτελεσθῆ οὐρανομήκης ὁ κολλοσσὸς τῆς γλώσσης, ἣτις καὶ ἐν χρόνοις δυστυχεστάτοις δὲν ἀπέβαλε τὰ θεῖα αὐτῆς γνωρίσματα, ὅμοια κατὰ τοῦτο πρὸς τὰ ἀθάνατα ἐκεῖνα τῆς πατρῴου τέχνης μνημεῖα, τὰ

ὅποια παρεμόρφωσε μὲν, ἀλλὰ δὲν ἐξεμηδένισεν ὁ χρόνος· τότε δὲ σύμπαν τὸ ἔθνος θὰ ὁμολογήσῃ τὴν σπουδαιότητα τῆς ἐνταῦθα ἐκτελουμένης ἐργασίας καὶ θὰ εὐλογῇ μεθ' ἡμῶν τὸ σεπτὸν ὄνομα τοῦ φιλοτιμοτάτου ἀγωνοθέτου, τοῦ ἀειμνήστου *Χρηστάκη Ζωγράφου*.

Τὸ δὲ ἕτερον, ὄντως μεγαλεπήβολον, ἀγωνοθέτημα, ὅπερ καὶ δι' ἡγεμονικῆς δωρεᾶς ἠσφάλισεν εἰς τὸ διηνεκές εἶναι ἡ φερώνυμος *Βιβλιοθήκη*, ἥτοι ἡ ἐκδοσις τῶν ἐλλήνων παιητῶν καὶ συγγραμμάτων, ὑπὸ ἐπισημόνων λογίων, ἡμετέρων τε καὶ ξένων. Θυμώσοφος πρόνοια τοῦ *Ζωγράφου* καὶ φιλοπατρίδος συμβούλου, τοῦ *Βασιάδου*, θερμουργὸς εἰσήγησις ἐδημιούργησαν τὴν *Βιβλιοθήκην* ταύτην μετὰ μεγάλων ἀναμφοβόλως πρὸς τὴν εὐόδωσιν τοῦ ἔργου ἐλπίδων.

Τὴν ἐθνικὴν ἀποκατάστασιν διείδεν ἡ φιλόσοφος τοῦ *Κοραῆ* διάνοια ἐγκειμένην εἰς τὴν μελέτην τῆς προγονικῆς σοφίας, ὅλον δὲ τὸν βίον ἀφιερῶσας ἐκεῖνος εἰς τὴν φαινήν ἰδέαν, κατέλιπεν αὐτὴν ἀποθνήσκων κληρὸν ἀτίμητον εἰς εὐαριθμούς λογίους. Ἡ ἐλληνικὴ παί-

δευσις παρείχετο ἕκτοτε καὶ παρέχεται ἄφθο-
 νος κατὰ τὸ φαινόμενον καὶ πολλαπλῆ εἰς
 χιλιάδας Ἑλληνοπαίδων, πνεύματος ὅμως καὶ
 γράμματος ἔγεινε τοσοῦτον ὀλεθρία σύγχυσις,
 ὥστε δικαιοῦται τις ἀδιστάκτως ν' ἀποφανθῆ
 σήμερον ὅτι ἀντὶ τῆς γνώμης καὶ τῶν συμβου-
 λῶν τοῦ ἀθανάτου ἀνδρὸς ἐπεκράτησαν οἱ
 ἀντίθετοι ἀκριβῶς ἰσχυρισμοὶ τῶν νηπίων
 αὐτοῦ κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἀντιπάλων.
 Ἡ εἰς τὸ εἶδος προσκόλλησις ἐξηνέμωσε τὴν
 οὐσίαν, καὶ οὐ μόνον ἡ γλῶσσα ἢ ἑλληνικὴ
 καθόλου ὡς γλῶσσα, ἀλλὰ καὶ οἱ τύποι ὡς
 ἐξωτερικὴ αὐτῆς μορφή ἀπετέλεσαν τὸ μόνον
 ψιλὸν ὑποκείμενον διδασκαλίας καὶ παιδεύ-
 σεως ἐν γένει, ὁ πᾶγκαλος δ' ἐκεῖνος κόσμος,
 εἰς τὴν φανταστικὴν ἀνάπλασιν τοῦ ὁποῦ
 κυρίως πρέπει νὰ καθοδηγῆ ἡμᾶς ἀδιαλεί-
 πτως ὁ παλαιὸς λόγος, ἡμαυρώθη, ἀπετράπη
 σκκιῶς ἀπὸ τῶν ἡμετέρων αἰσθήσεων καὶ
 ἐτάφη ἐντὸς αὐτῶν τῶν παλαιῶν κειμένων,
 ἵνα διασωθῆ μόνη ἢ ἀτελεύτητος γραμμα-
 τικὴ ψυχαγωγία.

Ἐπὶ χρησταῖς ἐλπίσιν ἀνακοπῆς τοῦ θολοῦ
 τούτου ρεύματος, ὅπερ παρέσυρε τὰ ἐκπαι-

δευτικά ἡμῶν πράγματα, ἰδρῦθη ἡ Ζωγρά-
 φειος Βιβλιοθήκη, ἐνεπιστεύθη δὲ ἡ ἔκδοσις
 τῶν ἐλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων εἰς ἐξό-
 χους ἐπιστήμονας, καὶ ἔδωροφορήθη τὸ ἔθνος
 διὰ συγγραμμάτων πάσης σοφίας καὶ ἐμπει-
 ροκαλίας μεστῶν. Οἱ παρακολουθοῦντες τὴν
 παρὰ τοῖς ξένοις μελέτην τῆς προγονικῆς ἡμῶν
 ἀρχαιότητος, οἱ γνωρίσαντες ἐκ τοῦ σύνεγγυς
 τὴν συνεχῆ ἐπίδρασιν τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ
 πνεύματος ἐπὶ τὸν σύγχρονον πολιτισμόν,
 μετὰ χαρᾶς ἀνεκλαλήτου ἐγαίρετσαν τὴν ἐμ-
 φάνισιν τῶν πρώτων τῆς Βιβλιοθήκης τόμων,
 οὓς μετ' εὐλαβείας ἴσης ἠσπασθησαν καὶ πολ-
 λοὶ τῶν ξένων ἐλληνοστῶν, εὐχθέντες ἀνά-
 λογον πρὸς τὴν θυσίαν τοῦ γαστηροῦ καὶ τοὺς
 ἀτρύτους πόνους τῶν ἐκδοτῶν ν' ἀντλήσῃ καὶ
 τὸ διψῶν ἔθνος τὴν ἐξ αὐτῶν ὠφέλειαν.—Καὶ
 ὁ Σύλλογος ἠνοιξε τὰς πύλας αὐτοῦ καὶ τὰς
 ἀποθήκας καὶ δι' ἐπανελημμένων προκηρύξεων
 προσεκάλει τὰς ἀπόρους κοινότητας καὶ τοὺς
 λογίους καὶ τοὺς ἀριστεύσαντας μαθητὰς νὰ
 προσέλθωσι καὶ παραλάβωσι τὰ προωρισμένα
 πρὸς διανομὴν ἀντίτυπα.

Τίς δὲν θὰ καλύψῃ τὸ πρόσωπον ἐξ ὄδυ-

νηροῦ θάμβους, μανθάνων τὸ πρῶτον κατὰ τὴν ὥραν ταύτην, ὅτε ἀόρατος παρίσταται ἐν μέσῳ ἡμῶν ἡ ἀγία τοῦ ἔθνικοῦ εὐεργέτου ψυχὴ, ὅτι ἀπειράριθμοι περισσεύουσιν ἐν ταῖς ἀποθήκαις τοῦ ἰδρύματος τούτου οἱ τόμοι τῆς πολυτίμου Βιβλιοθήκης; Ὁ ἐπώνυμος αὐτῆς χορηγὸς διὰ δωρεᾶς μεγάλης ἔθηκεν ἄριστον ἀγῶνα, ἠρμήνευσαν δὲ τὴν προαίρεσιν αὐτοῦ ἄνδρες βαθέως κατανοοῦντες ποῦ ἔγκειται ἡ πηγὴ τῆς νέας τοῦ ἔθνους ζωῆς, ἐξ ἧς θ' ἀναβλύσῃ τῆς ἀναγεννήσεως τὸ λουτρόν. Ποία ἡ αἰτία τῆς ἀπιστεῦτου πρὸς τὴν ἀρχαίαν μάθησιν ἀδιαφορίας ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν; Ἀναμφιλέκτως ἡ ὀλιθηρία τροπὴ, ἣν ἔλαβεν ἀπὸ δεκαετηρίδων πολλῶν ἡ πρώτη καὶ μέση κυρίως παιδείσις, ὡς καὶ ἡ ἀνωτάτη, ἐφ' ὅσον κατὰ λόγον φυσικὸν μεθαρμόζεται καὶ αὕτη πρὸς τὰς ἐφημέρους ἀνάγκας τῶν δύο πρώτων. Ὡς δηλονότι ἡ ἀψυχος, ἀνεπιστήμων καὶ τυπικὴ διδασκαλία τοῦ θρησκευτικοῦ μαθήματος ἐγέννησεν αὐτὸ τοῦτο καταφρόνησιν πρὸς τὰς πατρίους παραδόσεις καὶ ἐψύχρανε τὰς καρδίας δύο ἤδη γενεῶν, οὕτω καὶ ἡ πρσκόλλησις εἰς τὸ γράμμα τῆς γλώσσης

καὶ ἡ ἐξ ἀγνοίας ἢ ἀνεκδιηγήτου ἀπειροκα-
 λίας καὶ σκαιοτήτος ἀπόπνιξις τοῦ πνεύματος
 αὐτῆς ἐν τῇ πολυτετεῖ διδασκαλίᾳ προκάλεσαν
 τὴν εὐνόητον ἀπέχθειαν μαθητῶν καὶ ἀπο-
 φοίτων τῶν πλείστων ἐκ τῶν ἡμετέρων σχο-
 λείων πρὸς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα καθόλου
 καὶ τὰ πρότυπα τῆς ἀρχαίας λογοτεχνίας,
 ἔστω καὶ ἂν παρέχωνται αὐτοῖς κατόπιν ἐορ-
 τῆς ἡρμηνευμένα ὑπὸ τῶν σκηπτούχων τῆς
 καθ' ἡμᾶς ἐπιστήμης. Μείζον τούτου κακὸν δὲν
 ἐφαντάσθησαν καὶ οἱ ἀπειροδοξότεροι τῶν πα-
 τέρων ἡμῶν. Εἰς μάλιστα τούτων, ὁ καὶ ὄξυ-
 δερκέστατος πάντων, ἐροῦντο μήπως ἄλλα
 περὶ ἡμᾶς ἔθνη προλάβωσι τοῦ ἡμέτερον εἰς
 τὴν σταδιοδρομίαν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ παραγ-
 κωνισθῶμεν πρὶν ἢ προφθάσωμεν νὰ προβῶμεν
 τὰ πρῶτα ἔτι βήματα, ἀλλὰ δὲν ἐπίστευε
 βεβαίως ποτέ, ὅτι μετὰ τὴν σύστασιν ἀπειρα-
 ρίθμων σχολείων, μετ' ἐπαίνων πολλῶν καὶ
 θορύβου πλείστου λειτουργούντων, μετὰ τὴν
 πολυδάπανον ἔκδοσιν τῶν ἀρχαίων συγγρα-
 φῶν ἤθελεν ἀνοιχθῆ ἡ χάσμα μυστηριῶδες μετα-
 ξὺ τοῦ παλαιοῦ καὶ τοῦ νεωτέρου ἑλληνισμοῦ.

Οἱ ἀρνούμενοι τὴν ἀλήθειαν ταύτην ἀρ-

νοῦνται αὐτὰ τὰ πραγματικὰ γεγονότα, οἱ ἀναζητοῦντες δὲ τὴν αἰτίαν τοῦ κακοῦ ἀλλοχου ἢ ἐν τῇ ἐκπαιδεύσει, καὶ μάλιστα ἐν τῷ τρόπῳ τῆς διδασκαλίας τῆς γλώσσης, ἀπατῶσι μὲν ἑαυτούς, φέρουσι δὲ καὶ βαρυτάτην τὴν εὐθύνην τῆς ἀκουσίας παραπλανήσεως καὶ ἄλλων. Τὸ κακὸν εἶνε μέγα καὶ ὀλεθριώτατον, ἡ αἰτία δὲ αὐτοῦ αὕτη καὶ μόνη, ἡ πλημμελής παιδείσις· καὶ οὕτω ἡ ἔξοχος πρωτοβουλία ἑνὸς καὶ μόνου ἀνδρὸς ἐξουδετεροῦται ὑπὸ μῦθων συγχρόνως χειρῶν.

Τὸ γεγονός δὲ τοῦτο ἄρκει νὰ χρησιμεύσῃ ὡς διδακτικώτατη ἀντιπαραβολὴ μεγαθυμοῦ ἀφ' ἑνὸς προαιρέσεως καὶ ἀκαταλήπτου ἀφ' ἑτέρου τρόπου, καθ' ὃν ἐννοεῖ, ἢ μᾶλλον δὲν ἐννοεῖ νὰ καρπῶται ἐξαιρέτων πρὸς αὐτὴν εὐεργεσιῶν ἢ σύγχρονος κοινωνία. Εἰς τοῦτο ἐπίσης δυνατὸν νὰ συνοψισθῇ ἡ ἐκτίμησις τῆς συγχρόνου κοινοπραγίας καὶ ἡ προσεχῶς μέλλουσα ἡμῶν τύχη, ὅτι πρὸς τοσαύτην ἑνὸς καὶ μόνου ἀνδρὸς μεγαλοπραγμοσύνην δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ καταμετρηθῇ, μηδὲ κατὰ προσέγγισιν, ὀλοκλήρων παρ' ἡμῖν κοινωνικῶν ὁμᾶδων ἢ ἀσύστατος καὶ μικρόθυ-

μος ἐνέργεια, διὰ νὰ ἀποδειχθῇ συμφανεστάτα, ὅτι εἷς ἐν ἡμῖν τὰ μέγιστα δύναται νὰ διαπράξῃ, καὶ δύο ὁμως μόνων ἢ ἀπὸ κοινοῦ σύμπραξις ἀποβαίνει τάχιστα μικροδύναμος καὶ λοξή.

Ὅτι τῶν μεγάλων ἐνὸς μόνου βουλευμάτων, τῆς ἰσοκρατείου δηλονότι ἀνδρὸς ἀρετῆς, δὲν εὐρίσκομεν ἐν τῇ κοινῇ συνεργασίᾳ ἀντιστάθμισμα ἀνάλογον, εἶνε φαινόμενον χρῆζον πολλῆς ὄντως μελέτης, φάσης καὶ καθίσταται πρόξενον ὁδῶν εἰς τὸν ἀναλογιζόμενον ὅποιον ἀρά γε θὰ ἦσαν τὰ ἀποτελέσματα ὁμοφώνου, συντόνου, εἰλικρινοῦς καὶ πειθαρχικῆς συναντιλήψεως ἐν τῷ ἔργῳ τῆς ἀληθινῆς εἰς τὰ γράμματα καὶ τὴν ἄλλην μόρφωσιν κοινωνικῆς προόδου.

Τῆς ἄλλης τοῦ Χρηστάκη Ζωγράφου εὐποιίας τὸν ἀτελεύτητον ὄραθὸν δὲν θὰ μνημονεύσωμεν ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου, διότι σφραγίδα λήθης καὶ σιωπῆς ἐπέθηκεν ὁ παρήγορος ἐκεῖνος τῆς πενίας ἄγγελος εἰς πᾶσαν τῆς πασχούσης κοινωνίας ἰδιαιτέραν συνδρομήν, τὴν ὑπὲρ τῆς παιδείας μέριμναν αὐτοῦ σκοπῆς μὲνως καθιστῶν γνωστὴν καὶ πανελλήνιον

οὕτω προκηρύττων τὸν ὑπὲρ αὐτῆς ἀγῶνα. Στενόψυχοι ἐπικριταὶ θὰ παρενόουν ἴσως ἀμβλυωποῦντες τὴν φαινήν τοῦ εὐγενοῦς ἀγωνοθέτου πρόθεσιν, ἐπιδεικτικὴν καταγινώσκοντες αὐτοῦ δρᾶσιν, ἀλλ' εὐτυχῶς οὐδέποτε εἶνε προσιτὴ εἰς σώφρονας καὶ ὑπερφάνους κορυφὰς τῆς εὐτελείας ἢ σοφιστικῆ μικρολογία. Ἐδρα ἐκεῖνος καὶ ἐνήργει ὑπὲρ τῶν γραμμάτων φανερώτατα. οὐδένα λόγον ἔχων νὰ συγκαλύπτῃ τὴν φιλότιμον ἐνέργειαν, ἥτις καὶ ἀμιλλαν τοῦναυτοῦ νὰ διεγείρῃ εὐγενῆ, περσικὴν δέ, οὕτως εἶπεν, καθιστῶν τὴν ἰδίαν πρωτοβουλίαν, κατεβίβαζεν εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ ἄλλους ὁμοτίμους ἀγωνιστάς, ἕτοιμος νὰ ὑπερακοντίσῃ πάντας ἐνίστε ὁμοῦ, οὐδενὸς δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπολειφθεῖς.— Ἡ ἀναθηματικὴ κᾶτω τοῦ Συλλόγου στήλη προώρισται νὰ διαιωνίσῃ τὴν ἀλήθειαν ταύτην, τὸ ἐπώνυμον τοῦ ἱδρυτοῦ Ζωγράφειον εἶνε μνημεῖον τῆς μεγαλοφροσύνης καὶ τῶν θετικῶν ἀρετῶν, δι' ὧν ἀποκτᾶται καὶ χρησιμοποιεῖται ὁ πλοῦτος, σπανιώτατα δῶρημα τυφλῆς τύχης, ἢ διὰ τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης τελείωσις τοῦ ἔργου, ὅπερ ἐγκαι-

νίσαντες οί Ζωσιμάδαι, τῆς αὐτῆς μεγαλυνύμου πατρίδος τέκνα, κατέλιπον ἡμιτελεές, εἶνε πρόσθετος ἔπαινος τῆς γενναιότητός του τὸ Ζωγράφειον Διαγώνισμα, ἀθάνατον μνημείον τῆς ἀγαθῆς αὐτοῦ περὶ πάντα προνοίας, καὶ αὐτὴ δὲ τέλος ἐκεῖ ἢ τῆς Ὀμηρικῆς ἀποθεώσεως εἰκῶν, ἢ τοσοῦτον ἀθρόαν ἐμποιοῦσα ἐντύπωσιν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν θεωμένων, τῆς μεγαλοπρεποῦς ἐμπειροκαλίας του λαμπρὸν μαρτύριον, μεγάλη ὡς ἡ καρδιά του, ὠραία ὡς τὰ ὑπὲρ προκοπῆς τοῦ Γένους διανοήματα, καὶ πλήρης σημασίας ὡς ἐκάστη πράξις του, σύμβολον ἀριστερίας τῆς ἰδίας ἐν τῇ εὐποιῇ ὑπεροχῆς, διότι εἰς αὐτὸν βέβαια ἐμπρέπει ἢ μεταξύ τῶν εὐεργετῶν τοῦ Συλλόγου πρωτοκαθεδρία, εἰς αὐτὸν θὰ προσέφερον ὁμότιμοι ἐπὶ φιλογενεῖα συνάδελφοι τὴν δάφνην τῆς ἐνδόξου νίκης.

Τοιοῦτον ἄρα κλῆρον δόξης καταλείπει τοῖς φέρουσι τὸ σεπτὸν αὐτοῦ ὄνομα ὁ αἰδιδιμος ἀνὴρ. Ὁρθοῦντες καὶ οὗτοι τὸ γένος μετὰ τῆς ἐπιζώσεως σεβαστῆς τοῦ βίου καὶ τῶν εὐεργεσιῶν συντρόφου δὲν θὰ ἀπορφανίσωσι τὸν Σύλλογον καὶ τὴν κοινωνίαν τῆς ὑπ' ἐκείνου

καθιερωθείσης προστασίας τῶν γραμμάτων καὶ παντὸς ὅ,τι ἀφιλοκερδεῖς λόγιοι τελεσιουργοῦσιν ἀθορύβως ἐν τῷ ἰδρύματι τούτῳ, ὅπερ εἶπερ τις καὶ ἄλλος ἠγάπησε καὶ ἐτίμησεν ἐκεῖνος, ἀντιτιμηθεῖς παρ' αὐτοῦ ἐξ ἴσου καὶ ἀγαπηθεῖς ὅσον οὐδεὶς· ἡ δὲ μνήμων τῶν ἀλήστων εὐεργεσιῶν αὐτοῦ κοινωνία μετὰ σύμπαντος τοῦ Γένους θὰ καταστήσῃ ἀσφαλῶς τοῦ

ΧΡΗΣΤΑΚΗ ΖΩΓΡΑΦΟΥ αἰωνίαν τὴν μνήμην.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000020758

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ